

Kriminaliteta v SR Sloveniji leta 1985 (Po podatkih RSNZ SRS)

Bojan Guček*

I. UVOD

Razčlemba značilnosti kaznivih dejanj v letu 1985 zajema statistične podatke Republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije o številu inkriminiranih dejanj po kazenskih zakonih SFRJ, SR Slovenije, drugih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin ter po posebnih zveznih zakonih, ki so jih obravnavali miličniki in kriminalisti v obdobju od 1. 12. 1984 do 31. 11. 1985. Prikaz kaznivih dejanj po posebnih zveznih zakonih in po kazenskih zakonih drugih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin je predstavljen v skupnem seštevku, ker je njihov delež v strukturi celotne kriminalitete zanemarljiv. V razčlemba niso všteta kazniva dejanja storjena pred letom 1985, vendar so bila raziskana v tem letu, kot tudi ne kazniva dejanja otrok.

Z namenom celovitejšega vrednotenja vseh vrst kriminalne odklonosti je izdelan tudi primerjalni tabelarni pregled števila kaznivih dejanj, ki so jih po sprejetju nove kazenske zakonodaje obravnavali delavci organov za notranje zadeve v Sloveniji (glej preglednico 2). Razčlemba je v nekaterih poglavjih dopolnjena s podatki, ki z vidika družbenega nadzorstva terjajo od strokovnih in samozaščitnih dejavnikov celovitejše načrtovanje zoperstavljanja nekaterim inkriminiranim dejanjem in odklonskim pojavom v republiki.

II. SPLOŠNI PODATKI O KAZNIVIH DEJANJH LETA 1985

Število kaznivih dejanj v SR Sloveniji ostaja na ravni preteklih let. Negativne težnje so se umirile pri tistih skupinah kaznivih dejanj, katerih spremembe v številu so povzročale v preteklosti večje statistične odklone, med njimi so to predvsem nekatera dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje. Upoštevati je namreč treba, da se je sredi leta 1984 spremenila kazenska zakonodaja, ki je deloma vplivala na to, ali je določeno ravnanje kaznivo ali ne, glede na povzročeno družbeno ali zasebno škodo. Kljub uskladitvi posameznih določb kazenske zakonodaje z realno vrednostjo dinarja, pa visoka inflacija znova zamegljuje realnejše primerjave gibanj na področju kriminalitete v letu 1985.

* Bojan Guček, RSNZ SR Slovenije.

Ob ugodnih statističnih pokazateljih pa naraščajo nekatere drznejše in družbeno nevarnejše oblike kaznivih dejanj, kot npr.: kazniva dejanja z obeležjem nasilja, vlomi v stanovanja, organizirano vodenje ljudi čez državno mejo, ropi na škodo družbenega premoženja, tatvine umetniških eksponatov večjih vrednosti, trgovina z mladoletnimi Romi, nasilništvo mladoletnikov in otrok, nevestno gospodarjenje, poneverbe, zlorabe uradnega položaja, sprejemanje ali dajanje podkupnine, ipd.

V zapletenih ekonomskih razmerah so organi za notranje zadeve pozorno spremljali in odločno ukrepali zoper najrazličnejše oblike nezakonitega, nesamoupravnega, neodgovornega in kriminalnega ravnanja posameznikov ali odgovornih oseb v organizacijah združenega dela in drugih delovnih skupnostih. Pri preprečevanju in zatiranju gospodarske kriminalitete je bila posebna pozornost namenjena inkriminiranim dejanjem, s katerimi bi naša družbenopolitična skupnost utrpela večjo gmotno škodo ali pa bi bila ogrožena ekonomska trdnost družbenopolitičnega sistema, na področju splošne kriminalitete pa iskanju učinkovitejših metod odkrivanja storilcev kaznivih dejanj, problematiki varovanja družbenega premoženja in preventivnemu delu v turistični sezoni.

Javnim tožilstvom so organi za notranje zadeve v SR Sloveniji leta 1985 naznanili 42.776 kaznivih dejanj. Število kaznivih dejanj se je v primerjavi z letom 1984 zmanjšalo za 2238 dejanj ali 5,0 %. Podatki o kaznivih dejanjih v Sloveniji ter njihovi razčlembi so prikazani v preglednici 1.

V primerjavi z letom 1984 se je zmanjšalo število kaznivih dejanj po Kazenskem zakonu SR Slovenije za 1941, po Kazenskem zakonu SFRJ za 233 dejanj in po kazenskih zakonih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin za 2, po posebnih zveznih zakonih pa za 62 dejanj. Če upoštevamo poglavja kazenskih zakonov, se je število kaznivih dejanj v letu 1985 v primerjavi z letom 1984 povečalo pri 9 poglavjih, zmanjšalo pri 13, pri enem ostalo nespremenjeno, pri dveh poglavjih pa ni bilo zabeleženo nobeno kaznivo dejanje. Večji porast števila kaznivih dejanj je zabeležen pri kaznivih dejanjih zoper uradno dolžnost in javna poblastila, zoper človekovo zdravje ter zoper javni red in mir. Opazno pa se je zmanjšalo število kaznivih dejanj po posebnih zveznih zakonih,

Preglednica 1: Kazniva dejanja po poglavjih kazenskih zakonov v Sloveniji leta 1985

Kazniva dejanja zoper	štev. k. d.	%
1	2	3
— življenje in telo	1 681	3,9
— svoboščine in pravice človeka in občana	359	0,8
— samoupravljanje	19	0,04
— delovno razmerje in socialna varnost	18	0,04
— zakonsko zvezo, družino in mladino	168	0,39
— spolno nedotakljivost in moralo	289	0,68
— čast in dobro ime	50	0,1
— človekovo zdravje	10	0,00
— upravlj. družb. sreds. in narav. bogastva	2 097	4,9
— družbeno in zasebno premoženje	25 297	82,5
— pravni promet	653	1,5
— uradno dolžnost in javna pooblastila	102	0,2
— pravosodje	241	0,56
— javni red in mir	718	1,68
— splošno varnost ljudi in premoženja	450	1,05
— varnost javnega prometa	66	0,15
SKUPAJ KZ SRS	42 215	98,69
— temelje soc. samoupr. družb. uređ. in var. SFRJ	14	0,01
— človečnost in mednarodno pravo	1	—
— ugled SFRJ, tuje države in mednarodne org.	17	0,04
— gospodarstvo in enotnost jug. trga	182	0,25
— uradno dolžnost uradnih oseb v zveznih organih	10	0,00
— oborožene sile	2	—
— druge družbene vrednote	215	0,5
SKUPAJ KZ SFRJ	441	1,03
K. D. po posebnih zveznih zakonih	59	0,14
K. D. po drugih SR in SAP	61	0,14
SKUPAJ	42 776	100,0

število kaznivih dejanj zoper delovno razmerje in socialno varnost ter zoper gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga.

Preučevanje trenda kaznivih dejanj (**preglednica 2**), ki so jih ob sprejemu nove zakonodaje po letu 1978 obravnavali organi za notranje zadeve v Sloveniji, opozarja na večji porast kriminalitete po letu 1980. V primerjavi z letom 1978 se je leta 1981 povečalo število kaznivih dejanj za 36,9 %, leto kasneje za 59,5 %, medtem ko je leta 1983 število kaznivih dejanj v primerjavi z letom, ko je bila sprejeta nova kazenska zakonodaja, večje že za 87,0 %. Umirjenjši trend kažejo dejanja v škodo gospodarstva in kazniva dejanja s političnim obeležjem, ki jih nemalokrat povzročajo trenutne varnostne razmere v republiki in državi. Dopolnitve kazenske zakonodaje so v letu 1984 umirile negativni trend, ki se je nadaljeval tudi leta 1985, ko je bilo zabeleženo 56,7 % več dejanj kot leta 1978.

Navedene posebnosti vplivajo tudi na notranjo strukturo kriminalitete (**histogram 1**), čeprav splošni trend ostaja nespremenjen. Še vedno sodi 94,1 % inkriminiranih dejanj v področje tako imenovane splošne kriminalitete, znotraj katerega naraščajo kazniva dejanja nasilja in zoper javni red in mir. 5,8 % kaznivih dejanj pomeni napad na narodno gospodarstvo, s katerimi storilci izkoriščajo težke razmere v združenem delu, spodkopavajo ekonomske temelje našega družbenopolitičnega sistema, skušajo uveljaviti svoje osebne interese in koristi, zlorablajo sprivatizirane odnose v notranjem in zunanjetrgovinskem poslovanju ter nemalokrat zaradi svojega položaja v organizaciji združenega dela vplivajo na delovno moralo zaposlenih z zlorabami, privatizacijo in neodgovornimi dejanji.

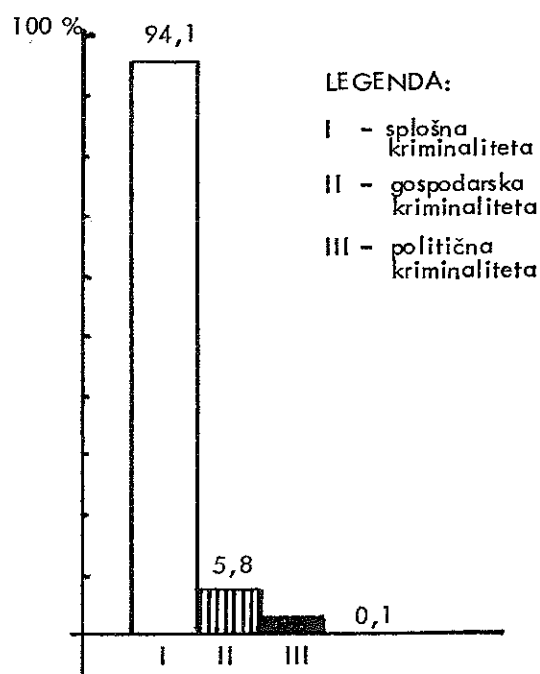
Leta 1985 so organi za notranje zadeve razvrstili v splošno kriminaliteto 40 215 kaznivih dejanj, v gospodarsko 2487 in v politično kriminaliteto 38 kaznivih dejanj.

Po popisu prebivalstva je v Sloveniji 1 891 864 prebivalcev. Podatek predstavlja osnovo za izračun kriminalitetnega števila. Na 10 000 občanov v republiki je prišlo povprečno v letu 1985 226 kaznivih dejanj, leto prej pa 238. V **preglednici 3** navajamo podatke o številu obravnavanih inkriminiranih dejanj na območju posameznih uprav za notranje zadeve. Leta 1985 so v primerjavi z letom 1984 le na območju ene uprave za notranje zadeve obravnavali več kaznivih, manjše število inkriminiranih dejanj kot leto prej pa je bilo zabeleženo na območju 12

Preglednica 2: Notranja struktura kaznivih dejanj od leta 1978 do 1985

Kazniva dejanja	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
POLITIČNE KRIMINALITETE	52	47	101	77	64	59	37	38
— verižni indeks		90,4	214,9	76,2	83,1	92,2	62,7	102,7
— bazični indeks	100	90,4	194,2	148,1	123,1	113,9	71,2	71,2
GOSPODARSKE KRIMINALITETE	2 270	2 315	2 582	2 801	2 957	2 958	2 599	2 487
— verižni indeks		102,0	111,5	108,5	105,6	100,0	87,9	95,7
— bazični indeks	100	102,0	113,7	123,4	130,3	130,3	114,5	109,6
SPLOŠNE KRIMINALITETE	24 985	25 093	26 315	29 499	40 535	48 057	42 378	40 215
— verižni indeks		100,4	104,9	112,1	137,4	118,6	88,2	94,9
— bazični indeks	100	100,4	105,3	118,1	162,2	192,3	169,6	161,6
SKUPAJ	27 307	27 455	28 998	37 377	43 556	51 074	45 014	42 776
— verižni indeks		100,5	105,6	111,7	134,5	117,3	82,1	95,03
— bazični indeks	100	100,5	106,2	136,9	159,5	187,0	164,9	156,65

Histogram 1: Struktura kriminalitete v SR Sloveniji v letu 1985

Preglednica 3: Kazniva dejanja po upravah za notranje zadeve v letih 1983—1985

UNZ	Število kaznivih dejanj		
	1983	1984	1985
1	2	3	4
Celje	6 257	5 469	5 389
Koper	2 167	1 731	1 980
Kranj	4 528	3 933	3 476
Krško	1 775	1 516	1 381
Ljubljana-mesto	14 413	11 928	11 866
Ljubljana-okolica	3 342	3 042	2 957
Maribor	8 102	7 755	6 747
Murska Sobota	2 636	2 404	2 210
Nova Gorica	1 860	1 826	1 660
Novo mesto	3 027	2 488	2 414
Postojna	891	744	788
Slovenj Gradec	824	987	843
Trbovlje	952	936	859
drugje	38	15	206
SRS	51 054	45 014	42 776

uprav. Porast števila obravnavanih kaznivih dejanj nad slovenskim povprečjem (+ 17,3 %) je bil zabeležen na območju 5 uprav za notranje zadeve (Novo mesto, Ljubljana-okolica in Ljubljana-mesto, Murska Sobota in Krško). Stopnja obremenitve na 10 000 prebivalcev je v letu 1985 zabeležena nad slovenskim povprečjem le na območju 2 uprav za notranje zadeve, to je UNZ Ljubljana-mesto in UNZ Novo mesto. Visoko obremenjenost pa beležimo tudi na območju UNZ Celje, Maribor in Kranj. Na območju teh 5 uprav je bilo lani obravnavanih 71,2 % vseh kaznivih dejanj v republiki, kar znova potrjuje nekajletne trende naraščanja kriminalne obremenjenosti večjih urbanih središč ter okolij z visokim koeficientom dnevne migracije. Te značilnosti potrjujejo tudi podatki o kriminaliteti v petih slovenskih mestih (Ljubljana 10 996, Maribor 3292, Celje 1770, Kranj 974 in Koper 558).

Na območju posameznih občin je bilo zabeleženo naslednje število kaznivih dejanj: Ajdovščina 241, Brežice 525, Celje 2078, Cerknica 190, Črnomelj 421, Domžale 820, Dravograd 89, Gornja Radgona 468, Grosuplje 484, Hrastnik 267, Idrija 181, Ilirska Bistrica 186, Izola 280, Jesenice 644, Kamnik 419, Kočevje 353, Koper 815, Kranj 1345, Krško 513, Laško 221, Lenart 264, Lendava 294, Litija 343, Ljubljana-Bežigrad 2107, Ljubljana-Center 3947, Ljubljana-Moste-Polje 1873, Ljubljana-Šiška 2176, Ljubljana-Vič-Rudnik 1949, Ljutomer 304, Logatec 152, Maribor-Pesnica 361, Maribor-Pobrežje 515, Maribor-Rotovž 1699, Maribor-Ruše 262, Maribor-Tabor 1013, Maribor-Tezno 746, Metlika 170, Mozirje 162, Murska Sobota 1244, Nova Gorica 1040, Novo mesto 1491, Ormož 215, Piran 578, Postojna 429, Ptuj 1370, Radlje ob Dravi 183, Radovljica 699, Ravne na Koroškem 386, Ribnica 253, Sevnica 378, Sežana 293, Slovenj Gradec 217, Slovenska Bistrica 454, Slovenske Konjice 345, Šentjur 312, Škofja Loka 490, Šmarje 511, Tolmin 219, Trbovlje 413, Trebnje 364, Tržič 322, Velenje 1192, Vrhnika 259, Zagorje 196 in Žalec 697.

V 17 občinah je bilo zabeleženih več kaznivih dejanj kot leta 1984, od tega v 1 občini za več kot 50 odstotkov, in to v Ribnici za 52,4 odstotka, in v 4 občinah za več kot 20 %, in to v občini Koper 28 %, Grosuplje 21,9 %, Piran 23,2 % in Šentjur pri Celju 21,4 %.

Kartogram 1 prikazuje občine v SR Sloveniji, ki so bile po številu obravnavanih kaznivih de-

janj nad slovenskim povprečjem; ki znaša 658 kaznivih dejanj. Nad slovenskim povprečjem je 18 občin in sicer Celje (2078, Titovo Velenje (1192), Žalec (679), Nova Gorica (1040), Koper (815), Kranj (1345), Ljubljana-Bežigrad (2107), Ljubljana-Center (3947), Ljubljana-Moste-Polje (1873), Ljubljana-Šiška (2176), Ljubljana-Vič-Rudnik (1949), Domžale (820), Maribor-Rotovž (1699), Maribor-Tabor (1013), Maribor-Tezno (1013), Ptuj (1370), Murska Sobota (1244) in Novo mesto (1491).

Družbena skupnost, združeno delo in občani so bili s kaznivimi dejanji v letu 1985 oškodovani za 3,5 (1,7) milijarde dinarjev ali 108,4 % več kot leto prej, od tega sta bila družbena skupnost in združeno delo oškodovana za 2 617 265 391 (1 119 619 354) dinarjev, zasebno premoženje pa za 873 602 394 (555 767 547) dinarjev. Na velik porast gmotne škode so vplivala predvsem neugodna inflacijska gibanja, hkrati pa so narasla tudi nekatera hujša kazniva dejanja zoper narodno gospodarstvo, kot so npr. neupravičeno posredovanje oz. zastopanje v zunanjetrgovinskem poslovanju, nevestno gospodarjenje, sklenitev škodljive pogodbe, grabež ipd. Visoko gmotno škodo pa je družbena skupnost utrpela tudi s kaznivimi dejanji zoper družbeno premoženje in splošno varnost. Gmotna škoda se je v družbenem sektorju povečala za 133,7 %, v zasebnem pa za 187,1 %.

Družbeno premoženje je bilo v 36 % oškodovano s kaznivimi dejanji zoper upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva, 33,5 % gmotne škode je bilo povzročeno s kaznivimi dejanji zoper splošno varnost ljudi in premoženja, 19,4 % pa s kaznivimi dejanji zoper družbeno premoženje, medtem ko so bili občani v 90 % oškodovani s kaznivimi dejanji zoper zasebno premoženje. V škodo družbenega premoženja je bilo storjenih 14 379 kaznivih dejanj ali 2 % več kot leto prej, oz. 33,6 (31,6 %) vse kriminalitete v Sloveniji. Vzroki za storjena kazniva dejanja so slabo samozaščitno delovanje, zanemarjanje nadzora, slabo opravljanje čuvajske službe, neustrezno zavarovanje notranjih, skladiščnih in drugih prostorov organizacij združenega dela, malomarno varovanje prenosa in hrambe večjih vsot denarja in druge slabosti, ki bi jih lahko uspešno odpravili z večjo disciplino in odgovornejšim odnosom do družbenega premoženja.

Občani so bili lani oškodovani z 28 347 (31 025) kaznivimi dejanji. S temi dejanji so storilci oško-

dovali zasebno premoženje ali drugače prizadeli osebno integriteto in dostojanstvo človeka. Kazniva dejanja v škodo občanov so se zmanjšala za 8,5% in predstavljajo 66,4% vseh inkriminacij v letu 1985. Storilci izkoriščajo predvsem odsotnost stanovalcev, njihovo brezbržnost in pozabljenost ter naivnost, pogostejše pa so zlorabe zaupanja in slabih razvad.

III. SPLOŠNA KRIMINALITETA

V letu 1985 je bilo zabeleženo v SR Sloveniji 40 251 (42 378) kaznivih dejanj tako imenovane splošne kriminalitete ali 5,1% manj kot leta 1984. Zmanjšalo se je število vseh skupin kaznivih dejanj, razen kaznivih dejanj zoper javni red in mir (+ 16%). V notranji strukturi še vedno prevladujejo kazniva dejanja zoper premoženje, ki predstavljajo 87,7% vse splošne kri-

minalitete v Sloveniji. Lani so organi za notranje zadeve obravnavali 35 297 (37 082) kaznivih dejanj zoper družbeno ali zasebno premoženje, 1681 (1986) kaznivih dejanj zoper življenje in telo, 718 (617) zoper javni red in mir, 653 (549) zoper pravni promet, 450 (508) zoper splošno varnost ljudi in premoženja, 365 (363) zoper svoboščine in pravice človeka oz. občana, 241 (271) zoper pravosodje itd.

Med posameznimi kaznivimi dejanji splošne kriminalitete ugotovljamo povečanje števila nekaterih družbeno nevarnejših in drznejših kaznivih dejanj, kot npr.: umor (od 24 na 35), povzročitev smrti iz malomarnosti (od 3 na 8), posilstvo (od 74 na 95), nasilniško obnašanje (od 342 na 450), širšo varnostno dimenzijo z elementi profesionalne kriminalitete pa kažejo roparski napadi na pošte oz. na poštno delavce v dnevih izplačila osebnega dohodka, pokojnin oz. obračuna večjih denarnih vrednosti, številne vlomne

tatvine v stanovanja občanov, ko so ti na oddihu ali na delu, ipd. Kriminalne združbe izkoriščajo slabo in pomanjkljivo varovanje denarnih pošilk, razvade občanov, njihovo brezbriznost, pozabljenost in naivnost.

Zaskrbljujoče je postopno naraščanje hujših kaznivih dejanj zoper življenje in telo, spolno nedotakljivost in moralo ter zoper JRM. Večina so vzrok neurejene in skaljene družinske oz. zakonske razmere ter razmere v soseski, ki jih skušajo posamezniki v vinjenosti reševati na nasilen in brezobziren način. Lani je bilo zabeleženih več primerov divjaškega obračunavanja skupin občanov, ki so imela za posledico huje ali lažje poškodovane občane.

Ob obravnavi vzrokov odklonskih ravnanj posameznikov pogosto zanemarimo resnost in družbeno škodljivost alkoholizma v SR Sloveniji, ki pomeni ne tako zanemarljiv kriminogen dejavnik.

Prikazali bomo nekaj vrst kaznivih dejanj splošne kriminalitete po vrstnem redu glede na število primerov.

1. Kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje (XV. poglavje KZ SRS)

Leta 1985 je bilo obravnavanih 35 297 kaznivih dejanj zoper zasebno in družbeno premoženje, to je 1785 ali 4,8 odstotka manj kot leto prej. V škodo družbenega premoženja je zapisanih 12 131 dejanj, zasebnega pa 23 166 dejanj. Ta dejanja so pomenila 82,5 odstotka vse in 87,7 odstotka splošne kriminalitete v Sloveniji. Po oceni miličnikov in kriminalistov so bili občani in družbena skupnost s temi dejanji oškodovani za 1 293 784 684 dinarjev ali 68,0 odstotkov več kot leto prej.

Na območju posameznih uprav za notranje zadeve je bilo iz XV. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije obravnavano naslednje število kaznivih dejanj: Ljubljana-mesto 10 777, Maribor 5495, Celje 4341, Ljubljana-okolica 2379, Kranj 2765, Koper 1623, Murska Sobota 1693, Novo mesto 1848, Nova Gorica 1293, Krško 1007, Slovenj Gradec 638, Trbovlje 643 in Postojna 602.

Ta dejanja so se v primerjavi z letom prej povečala na območju dveh uprav za notranje zadeve in to na območju uprav za notranje zadeve Celje in Koper.

Splošne značilnosti posameznih kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje so naslednje:

a) Miličniki in kriminalisti so lani obravnavali 20 790 tatvin. V škodo družbenega premoženja je bilo zabeleženih 7235 tatvin, v škodo zasebnega pa 13 555. V primerjavi z letom 1984 se je število teh kaznivih dejanj zmanjšalo za 468 primerov.

b) Velikih tatvin je bilo 8149. Družbeno premoženje je bilo oškodovano v 2320 primerih, zasebno pa v 5829 primerih. V primerjavi z letom prej so se ta dejanja zmanjšala za 909 primerov.

c) Organom za notranje zadeve je bilo naznanjenih 9 roparskih tatvin in to 3 v škodo družbenega premoženja in 6 v škodo zasebnega. Število roparskih tatvin se je v primerjavi s prejšnjim letom zmanjšalo za 11 primerov.

č) Kriminalisti in miličniki so obravnavali 121 ropov, od tega je bilo v 5 primerih oropano družbeno premoženje, v 116 pa zasebno. Leta 1984 so organi za notranje zadeve obravnavali 148 ropov, od tega 1 v škodo družbenega premoženja.

d) Odkritih je bilo 127 utaj. V škodo družbenega premoženja jih je bilo 107 (84), zasebnega pa 20 (1038).

e) V 1040 primerih je bil obravnavan odvzem motornega vozila, od tega je bilo vozilo v družbeni lasti v 124 primerih, v zasebni pa v 914 primerih. Ta dejanja so se v primerjavi z letom prej zmanjšala za 2 primera.

f) Zabeleženo je bilo 1769 goljufij ali 91 manj kot leta 1984, od tega v škodo družbenega premoženja 848 in zasebnega 921.

g) Zmanjšalo se je število požigov za 8 primerov. V letu 1985 je bilo obravnavanih 62 požigov, od tega 6 v škodo družbenega premoženja.

h) Organi za notranje zadeve so obravnavali 2424 poškodovanj tuje stvari, od tega v 1002 primerih poškodovanja stvari v družbeni lasti in v 1422 primerih v zasebni lasti. Ta dejanja so se v primerjavi z letom 1984 zmanjšala za 182 primerov.

i) Ugotovljenih je bilo 268 nezakonitih vselitv ali 20 več kot leto prej. To dejanje se je pojavljalo predvsem v večjih urbanih sredinah, ki se soočajo s stanovanjsko stisko in visoko mi-

gracijo. Po posameznih upravah za notranje zadeve pa je stanje naslednje: Celje 64, Koper 18, Kranj 18, Krško 4, Ljubljana-mesto 65, Ljubljana okolica 12, Maribor 33, Murska Sobota 1, Nova Gorica 10, Novo mesto 5, Postojna 14, Slovenj Gradec 2 in Trbovlje 42.

j) Obravnavanih je bilo še 25 primerov izsiljevanj, 9 primerov oderuštva, 495 prikrivanja, 4 poškodovanja oziroma uničenja stvari posebnega kulturnega ali zgodovinskega pomena ter 7 drugih kaznivih dejanj zoper zasebno oziroma družbeno premoženje.

Delavcem organov za notranje zadeve je uspelo raziskati 16 722 dejanj iz XV. poglavja KZ SRS ali 47,4 %. Leta 1984 pa so raziskali 49,4 % teh dejanj. Raziskali so vsa dejanja prikrivanja, oderuštva, izsiljevanja in nezakonite vselitve. Neraziskano pa je ostalo 11 888 tatvin, 5372 velikih tatvin, 3 roparske tatvine, 34 ropov, 3 zatajitve, 324 odvzemov motornega vozila, 91 goljufij, 842 poškodovanj tuje stvari, 16 požigov in 1 kaznivo dejanje poškodovanja ali uničenja stvari kulturnozgodovinskega pomena.

2. Kazniva dejanja zoper življenje in telo (VI. poglavje KZ SRS)

Organi za notranje zadeve so obravnavali 1681 kaznivih dejanj zoper življenje in telo. Število teh dejanj se je v primerjavi z letom prej zmanjšalo za 305 primerov. Obravnavanih je bilo 35 umorov, 44 poskusov umora, 1 uboj na mah, 18 povzročiteljev smrti iz malomarnosti, 3 detomori, 15 posebno hudih telesnih poškodb, 334 hudih telesnih poškodb, 791 lahkih telesnih poškodb in 450 drugih kaznivih dejanj iz VI. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije.

Pri kaznivih dejanjih zoper življenje in telo se je povečalo število poskusov umora za 11 primerov in povzročitve smrti iz malomarnosti za 5 primerov.

Miličnikom in kriminalistom ni uspelo odkriti storilcev 12 hudih in 12 lahkih telesnih poškodb.

Hudodelstva iz VI. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije so še vedno najbolj številna na območju UNZ Maribor (406) in Celje (343), visoka obremenitev pa je zabeležena tudi na območju UNZ Novo mesto (155), Ljubljana (151) in Krško (132). Med vzroki so v ospredju neurejene družinske razmere, spori in skaljeni odnosi v soseski. Dejanja pa praviloma vedno spremlja alkohol.

3. Kazniva dejanja zoper pravni promet (XVI. poglavje KZ SRS)

Leta 1985 so delavci organov za notranje zadeve obravnavali 653 kaznivih dejanj iz XVI. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije ali 113 več kot leto prej. Med dejanji prevladujejo primeri ponarejenih listin (632), v 8 primerih je bila obravnavana lažna overovitev vsebine, v 9 primerih poseben primer ponarejanja listine, v 3 primerih izdaja lažnega zdravniškega spričevala in v 1 primeru zakotno pisaštvo.

Organom za notranje zadeve ni uspelo raziskati 23 primerov ponarejanja listin ali 3,5 odstotka kaznivih dejanj zoper pravni promet.

Na območju uprave za notranje zadeve Kranj je bilo obravnavanih 91 primerov teh dejanj, na območju UNZ Maribor 170, Ljubljana-mesto 187, Koper 33, Celje 58, Novo mesto 39, Ljubljana-okolica 77, Murska Sobota 30, Nova Gorica 15, Postojna 18, Slovenj Gradec 11 ter Krško in Trbovlje po 6 kaznivih dejanj zoper pravni promet.

4. Kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja (XX. poglavje KZ SRS)

Delavci organov za notranje zadeve so obravnavali 450 kaznivih dejanj zoper splošno varnost ljudi in premoženja. Vzrok večine teh dejanj je neodgovoren odnos do družbenega premoženja in ljudi.

V preglednici 4 je prikazana notranja struktura kaznivih dejanj zoper splošno varnost ljudi

Preglednica 4: Kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja

Kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja	1985	1984	Indeks
1	2	3	4
— povzročitev splošne nevarnosti	161	152	105,9
— požar iz malomarnosti	65	144	45,1
— onesnaženje okolja	11	5	220,0
— povzročitev nevarnosti na delovišču	57	63	90,5
— huda KD zoper splošno varnost	92	74	124,3
— druga kazniva dejanja	64	70	91,4
SKUPAJ	450	508	88,6

in premoženja, med katerimi prevladujejo požari iz malomarnosti, povzročitve splošne nevarnosti, huda kazniva dejanja zoper splošno varnost, itn.

Neraziskanih je ostalo 18 kaznivih dejanj iz XX. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije, od tega 15 kaznivih dejanj povzročitve splošne nevarnosti, 5 požarov iz malomarnosti in 8 drugih kaznivih dejanj iz XX. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije.

5. Kazniva dejanja zoper javni red in mir (XIX. poglavje KZ SRS)

Leta 1985 je bilo obravnavanih 718 kaznivih dejanj zoper javni red in mir ali 101 primer več kot leto prej. V notranji strukturi kaznivih dejanj iz XIX. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije prevladujejo primeri nasilniškega obnašanja (450), slede primeri preprečitve uradnega dejanja uradni osebi (106), napada na uradno osebo (55), lažnega izdajanja za uradno osebo (37), igranja na srečo (3), sodelovanja v skupini, ki je preprečila izvršitev uradnega dejanja (1), širjenja lažnih vesti (2) ter odvzema ali uničenja uradnega pečata (1) in 64 drugih kaznivih dejanj iz XIX. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije.

Preglednica 5: Kazniva dejanja zoper javni red in mir v letih 1983—1985

Uprava za notranje zadeve	Število kaznivih dejanj		
	1983	1984	1985
1	2	3	4
Ljubljana-mesto	112	74	123
Maribor	71	111	95
Celje	46	63	79
Ljubljana-okolica	73	82	111
Kranj	48	53	64
Koper	14	9	8
Murska Sobota	75	57	67
Novo mesto	27	21	23
Nova Gorica	34	21	30
Krško	15	18	36
Slovenj Gradec	31	42	46
Trbovlje	38	35	21
Postojna	10	31	12
SR SLOVENIJA	595	617	718

V preglednici 5 je prikazano število kaznivih dejanj zoper javni red in mir po posameznih upravah za notranje zadeve. Osumljeni je ostal neodkrit le v 10 primerih.

6. Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost in moralo (XI. poglavje KZ SRS)

Kazniva dejanja iz XI. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije so se v primerjavi z letom 1984 zmanjšala za 13 primerov. Povečalo se je število primerov dokončanega posilstva za 21 primerov ter število kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja. Obravnavanih je bilo 95 dokončanih posilstev, 65 poskusov posilstva, 33 primerov spolnega nasilja, 76 spolnih napadov na osebo mlajšo od 14. leta, 14 spolnih zlorab slabotne osebe, 3 kršitve spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja, 3 primeri zvodništva, 21 primerov razžalitve in 1 krvoskranstvo.

Neraziskanih je ostalo 8,6 odstotka kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost in moralo in sicer: 10 poskusov posilstva, 9 posilstev, 2 spolni nasilji in 4 druga kazniva dejanja iz XI. poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije.

Na območju uprav za notranje zadeve je bilo obravnavano naslednje število teh dejanj: Celje 39, Maribor 70, Kranj 23, Koper 9, Postojna 2, Krško 10, Ljubljana-okolica 14, Trbovlje 13, Ljubljana-mesto 62, Murska Sobota 19, Nova Gorica 3, Slovenj Gradec 5 in Novo mesto 20.

7. Kazniva dejanja zoper svoboščine in pravice človeka in občana (VII. poglavje KZ SRS)

Zabeleženih je bilo 356 kaznivih dejanj zoper svoboščine in pravice človeka in občana ali 7 manj kot leto prej. V večini primerov so bila obravnavana kazniva dejanja kršitve nedotakljivosti stanovanja (305), slede kazniva dejanja ogrožanja varnosti (31), protipravnega odvzema prostosti (17) in 3 druga kazniva dejanja iz VII. poglavja KZ SRS.

Raziskanih je bilo 95 odstotkov teh dejanj, storilec pa ni bil odkrit pri 18 kaznivih dejanjih zoper svoboščine in pravice človeka in občana.

Po posameznih upravah za notranje zadeve je bilo obravnavano naslednje število primerov: Celje 53, Maribor 51, Ljubljana-mesto 68, Mur-

ska Sobota 31, Nova Gorica 24, Koper 16, Kranj 33, Ljubljana-okolica 20, Novo mesto 10, Krško 10, Trbovlje 17, Slovenj Gradec 7 in Postojna 16.

8. Kazniva dejanja zoper pravosodje (XVIII. poglavje KZ SRS)

V letu 1985 je bilo obravnavanih 241 kaznivih dejanj zoper pravosodje ali 25 dejanj manj kot leto prej. V večini primerov (203) so bila obravnavana kazniva dejanja krive ovadbe, v 38 primerih pa so bila obravnavana druga kazniva dejanja iz tega poglavja Kazenskega zakona SR Slovenije. Vsa kazniva dejanja zoper pravosodje so bila raziskana.

Na območju posameznih uprav za notranje zadeve je bilo zabeleženo naslednje število kaznivih dejanj zoper pravosodje: Ljubljana-mesto 37, Novo mesto 23, Maribor 49, Celje 28, Kranj 18, Murska Sobota 14, Ljubljana-okolica 12, Krško 15, Trbovlje 54, Koper 12, Slovenj Gradec 3, Nova Gorica 11 in Postojna 5.

9. Kazniva dejanja zoper druge družbene vrednote (XXII. poglavja KZ SFRJ)

Miličniki in kriminalisti so obravnavali 255 kaznivih dejanj iz XXII. poglavja Kazenskega zakona SFRJ ali 10 dejanj manj kot leto prej. Zabeleženih je bilo 58 kaznivih dejanj neupravičene proizvodnje in prometa z mamili ali 29 primerov manj kot leta 1984, 52 kaznivih dejanj omogočanja uživanja mamil ali 24 primerov manj kot leto prej in 105 drugih kaznivih dejanj zoper druge družbene vrednote. Neraziskani sta ostali 2 kaznivi dejanji neupravičene proizvodnje in prometa z mamili.

Tihotapljenje, preprodaja in pridobivanje mamil že nekaj let pomeni pomemben družbeni in varnostni problem na območju naše republike. Organi za notranje zadeve so v letu 1985 v zvezi z mamili obravnavali 124 (175) storilcev, ki so bili osumljeni storitve 110 kaznivih dejanj, sodniku za prekrške pa je bilo podano 41 predlogov. Z motivom pridobitve narkotikov so bila obravnavana 4 kazniva dejanja ponarejanja listin, 3 kazniva dejanja velike tatvine, 2 kaznivi dejanji tatvine ter po eno kaznivo dejanje goljufije in zlorabe uradnega položaja. Raziskanih je bilo tudi 12 vlovov v zdravstvene ustanove, pri katerih so storilci iskali ali odtujili zdravila, ki so na seznamu mamil.

Organi za notranje zadeve so zasegli ali odkrili na ilegalnem tržišču narkomanov 19,3 kg marihuane, 4 kg hašiša, 1611 sadik konoplje, 1,3 kg opija, 575 tablet artana ter 39 ampul heptanona. Po nepopolnih podatkih je bilo lani odrezanih najmanj 1116 makovih glav, zaradi posesti mamila pa so tuji varnostni organi obravnavali 17 občanov s stalnim bivališčem v SR Sloveniji, zasegli pa so jim 311 g hašiša, 686 g marihuane, 148 preparatov LSD in 13 g kokaina.

Upad števila kaznivih dejanj v zvezi z mamili je delno posledica neustrezne usposobljenosti kadra za strokovnejše delo, selektivnejšega pristopa ter večje pozornosti pomembnejšim krajem in organizirani preprodaji mamil. Varnostno zanimiva pa je ugotovitev, da zaradi pomanjkanja močnejših vrst mamil — visoke cene, slaba dobava, itd. — med uživalci narašča domače pridelovanje marihuane.

Posamezne uprave za notranje zadeve so obravnavale naslednje število dejanj zoper druge družbene vrednote: Koper 53, Nova Gorica 64, Ljubljana-mesto 39, Murska Sobota 8, Maribor 23, Novo mesto 1, Celje 6, Kranj 14, Ljubljana-okolica 1, Slovenj Gradec 2, Trbovlje 1 in Krško 3.

10. Kazniva dejanja zoper človekovo zdravje (XIII. poglavje KZ SRS)

Zaradi malomarnosti, nepremišljenosti in podcenjevanja zaščitnih zdravstvenih ukrepov so organi za notranje zadeve poslali javnemu tožilstvu 10 ovadb za kazniva dejanja zoper človekovo zdravje, od tega v 5 primerih zaradi proizvodnje zdravstveno oporečnih živil, v 1 primeru zaradi nevestnega zdravljenja, v 1 primeru zaradi postrežbe mladoletnika z alkoholno pijačo, v 3 primerih pa so bila obravnavana druga huda kazniva dejanja zoper človekovo zdravje.

IV. GOSPODARSKA KRIMINALITETA

V letu 1985 so organi za notranje zadeve obravnavali 2487 (2599) kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete ali 4,4 % manj kot leto prej. S kaznivimi dejanji v gospodarstvu sta bila združeno delo in družbena skupnost oškodovana za 980 215 587 dinarjev ali 88,8 % več kot leto prej. Organi za notranje zadeve so vso pozornost namenili predvsem odkrivanju hujših kaz-

nivnih dejanj v gospodarstvu, ki spodkopavajo ekonomske temelje našega družbenopolitičnega sistema, zlorablajo zunanjetrgovinsko poslovanje združenega dela ter resneje ogrožajo poslovno uspešnost in moralo organizacij združenega dela.

V preglednici 6 smo prikazali število kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete po posameznih poglavjih in njihovo strukturo. Med kazniva dejanja v gospodarstvu so všteta kazniva dejanja zoper samoupravljanje, delovno razmerje in socialno varnost, zoper upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva, zoper uradno dolžnost in javna pooblastila iz Kazenskega zakona SR Slovence ter zoper uradno dolžnost uradnih oseb v zveznih organih in zoper gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga iz Kazenskega zakona SFRJ ter dejanja, inkriminirana po posebnih zveznih zakonih (Carinski zakon, Zakon o knjigovodstvu, idr.).

Statistični podatki o obravnavanih dejanjih gospodarske kriminalitete ne odražajo resničnega stanja odklonskih pojavov v združenem delu, kar je delno posledica značilnosti politike pregona in odkrivanja, ki prednostno obravnava hujše oblike gospodarskega kriminala, to pa potrjuje tudi postopno naraščanje kaznivih dejanj kupčevanja z zlatim denarjem in tujo valuto, kaznivih dejanj v zunanjetrgovinskem poslovanju, ipd. Organi za notranje zadeve so v minu-

lem letu namenili veliko pozornost kadrovske krepitvi kriminalistične službe, ki odkriva in raziskuje inkriminirana dejanja v gospodarstvu.

Večji porast beležimo predvsem pri kaznivih dejanjih nevestnega gospodarjenja (od 79 na 92), poneverbe (od 364 na 416), neupravičenega sprejemanja (od 41 na 61) oz. dajanja daril (od 28 na 50), gozdne tatvine (od 347 na 427), zlorabe uradnega položaja odgovorne osebe (od 19 na 34), itd.

V notranji strukturi gospodarske kriminalitete prevladujejo kazniva dejanja gozdne tatvine (427), poneverbe (416), neupravičene uporabe (179), nedovoljene trgovine (171), uničenja poslovnih listin (139), nezakonitega lova (98), itd.

V industriji in rudarstvu je bilo odkritih 12 % kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete, 9,5 % na področju dejavnosti družbenopolitičnih organizacij in skupnosti, 9,5 % v notranji trgovini, 6,7 % v gozdarstvu, 6,6 % v panogi finančno-tehničnih storitev, 5,5 % v prometu in zvezah, 4,5 % v gradbeništvu, itd.

V zunanjetrgovinski dejavnosti so organi za notranje zadeve lani obravnavali 11 (4) kaznivih dejanj, od tega 4 (1) kazniva dejanja grabeža, 2 (0) kaznivi dejanji nevestnega gospodarjenja, 1 (1) neupravičeno zastopanje v zunanjetrgovinskem poslovanju, itd. Kljub povečanju pa stanje ni odraz dejanskih razmer v poslovanju našega združenega dela s tujino, ampak predvsem težav organov za notranje zadeve pri raziskovanju tovrstne kriminalitete, ter nemoči inšpekcijskih organov, ki niso v lanskem letu odkrili nobenega kaznivega dejanja, kljub temu da problematika opozarja na primere neupravičenega zastopanja tujih firm, korupcije pri sklepanju pogodb s tujino, nepravilnosti na področju maloobmejnega sodelovanja z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, itd. Težave pri odkrivanju zlorab onemogočajo predvsem neažurne in nepopolne evidence, pomanjkljiva dokumentacija, nespoštovanje predpisov in opuščeni inšpekcijski nadzor ter slaba notranja kontrola.

V notranji trgovini je bilo obravnavanih 238 kaznivih dejanj. Med njimi pa prevladujejo poneverbe, predvsem primeri protipravnega prilaščanja gotovine in dnevnih iztržkov, zloraba pravic odgovornih oseb, nevestno gospodarjenje ter primeri ponarejanja oz. uničenja poslovnih listin. Vse bolj pa izstopa problematika velikih razlik med dejansko in dovoljeno višino blagovnih izgub, ki je posledica izkazanih visokih deležev, ki naj bi nastali zaradi kala, loma ali

Preglednica 6: Kazniva dejanja gospodarske kriminalitete po poglavjih KZ SFRJ in KZ SRS ter drugih zakonih

Poglavje	Število kaznivih dejanj		
	1983	1984	1985
1	2	3	4
KZ SFRJ			
— XVIII. pogl.	269	314	182
— XIX. pogl.	19	9	10
KZ SRS			
— VIII. pogl.	37	16	19
— IX. pogl.	96	37	18
— XIV. pogl.	2298	2039	2097
— XVII. pogl.	77	63	102
Drugi zakoni	161	121	59
SKUPAJ	2957	2599	2487

razsipa. Učinkovitejši nastop zoper ta način protipravne okoriščanja trgovinskih delavcev onemogočajo tudi samoupravni akti, v katerih organizacije združenega dela določajo pretirano visoke deleže kala, loma in razsipa.

Kljub zmanjšanju (od 105 na 85) pa je še vedno aktualna problematika utaje davščin in drugih družbenih dajatev. Ugotovljeni so bili novi pojavi, ki jih ni možno vedno ustrezno preprečevati z obstoječo davčno in sodno prakso. Med takšne pojave sodijo utaje družbenih dajatev na osnovi dohodka, pridobljenega v kooperacijskih odnosih med organizacijami združenega dela, obrtnimi zadrugami in samostojnimi obrtniki.

V večini primerov gre za posredniške odnose, pri katerih je nosilec kooperacije udeležen z odstotkom od bruto prometa in zainteresiran samo za dvig prometa in prodajo izdelkov, nabavo materiala in določanje strukture stroškov pa v celoti prepušča obrtniku. V takšnih odnosih je obrtnik zainteresiran za čim večjo vezavo družbenih obratnih sredstev, prejemanje višjih avansov, določanje višjih normativov, ipd. Posebna oblika kooperacijskih odnosov se pojavlja, ko obrtnik preko kooperacijskega odnosa prevzame za končnega naročnika več dela, kot ga je v okviru svoje obratovalnice sposoben opraviti, zato vključi v koperantski odnos tudi proizvajalce in si pridrži pravico, da določa ceno njihovega dela, kar pomeni, da si prisvajajo razliko med ceno dela proizvajalcev in prodajno ceno. Za to obliko izvajanja koperantskih del se pogosto zakrivajo fiktivni nosilci obrtne dejavnosti. Obravnavani so bili tudi primeri čistega posredovanja, ko je obrtnik le organiziral in vodil določeno dejavnost, izvajali pa so jo drugi obrtniki ali celo organizacije združenega dela.

Lani so organi za notranje zadeve ugotovili tudi primere fiktivne inovacijske dejavnosti, ko so posamezniki izkoriščali obstoječo zakonodajo, ki omogoča davčne olajšave na dohodek od inovacij. Posamezniki so pod inovacijsko dejavnostjo prikrivali različne materialne in intelektualne storitve, ki pa niso imele značaja inovacijske dejavnosti, vendar so se uprave za družbene prihodke zadovoljile s formalnimi izjavami uporabnika storitve.

V letu 1985 je bilo zaradi gospodarskega kriminala obravnavanih 2791 (2963) oseb, od tega 310 (170) direktorjev, 114 (122) trgovinskih poslovodij, 113 (147) prodajalcev, 138 (156) gostinskih in turističnih delavcev, itd.

Direktorji se pojavljajo med osumljenci kaznivih dejanj nevestnega gospodarjenja, sklenitve škodljive pogodbe, zlorabe pooblastil in položaja odgovorne osebe, posebnega primera goljufije, grabeža, neupravičenega sprejemanja daril ter ponarejanja poslovnih listin. Računovodje, blagajniki in knjigovodje so predvsem storilci kaznivih dejanj poneverbe, grabeža in ponarejanja poslovnih listin. Trgovinski in gostinski poslovodje se pojavljajo kot storilci kaznivega dejanja nevestnega gospodarjenja, poneverbe, grabeža in ponareditve poslovne listine, prodajalci in delavci v gostinstvu pa so pogosto storilci kaznivih dejanj nevestnega gospodarjenja, poneverbe, grabeža in neupravičene uporabe.

Večino kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete so organi za notranje zadeve odkrili z lastno dejavnostjo (61,2%), sledijo oškodovane organizacije (20,5%), medtem ko so inšpekcijske službe organom za notranje zadeve naznanile 2,2% ugotovljenih dejanj v gospodarstvu.

Na območju posameznih uprav za notranje zadeve je bilo obravnavano naslednje število kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete: Celje 351, Ljubljana-mesto 328, Maribor 362, Kranj 244, Murska Sobota 201, Nova Gorica 111, Ljubljana-okolica 199, Koper 154, Novo mesto 194, Krško 113, Trbovlje 91, Postojna 81 in Slovenj Gradec 54.

V nadaljevanju bomo prikazali značilnosti posameznih poglavij iz kazenskih zakonov, katerih dejanja štejemo med gospodarsko kriminaliteto.

1. Kazniva dejanja zoper upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva (XIV. poglavje KZ SRS)

Delavci v organih za notranje zadeve so v letu 1985 obravnavali 2097 kaznivih dejanj iz XIV. poglavja KZ SRS ali 12,8% več kot leto prej. Ta dejanja pomenijo 84,3% vse gospodarske kriminalitete v SR Sloveniji. Med njimi je bilo zabeleženih 92 primerov nevestnega gospodarjenja, 22 primerov nevestnega ravnanja z zaupanim družbenim premoženjem, 11 sklenitev škodljive pogodbe, 1 povzročitev stečaja, 1 izdaja poslovne tajnosti, 5 zlorab pooblastil, 173 zlorab položaja ali pravic odgovorne osebe, 27 dejanj posebnega primera goljufije, 2 primera dajanja prednosti kupcem, 1 preslepitev kupca, 2 kršitvi predpisov o cenah, 5 primerov razsipniškega obnašanja, 416 poneverb, 77 grabežev, 179 primerov neupravičene uporabe, 61 prime-

rov neupravičenega sprejemanja daril, 50 primerov neupravičenega dajanja daril, 139 poredb ali uničenj poslovnih listin, 171 primerov nedovoljene trgovine, od tega 42 primerov nedovoljene trgovine v zvezi s 4. odstavkom istega člena, 35 primerov nedovoljenega razpolaganja s stanovanji, 85 utaj davščin ali drugih družbenih dajatev, 1 primer ponaredbe oz. uporabe ponarejenih vrednotnic, 2 dejanja uničenja gozdov, 427 gozdnih tatvin in 98 primerov nezakonitega lova.

Organom za notranje zadeve je uspelo raziskati 1969 kaznivih dejanj iz tega poglavja ali 93,9 %. Posamezne uprave za notranje zadeve so zabeležile naslednje število dejanj iz XIV. poglavja KZ SRS: Ljubljana-mesto 294, Maribor 302, Celje 261, Ljubljana-okolica 193, Kranj 176, Murska Sobota 177, Koper 144, Novo mesto 181, Nova Gorica 68, Krško 102, Slovenj Gradec 42, Trbovlje 82 in Postojna 75.

2. Kazniva dejanja zoper uradno dolžnost in javna pooblastila (XVII. poglavje KZ SRS)

Organi za notranje zadeve so obravnavali 102 kaznivi dejanji zoper uradno dolžnost in javna pooblastila ali 61,9 % več kot leta 1984. Med temi dejanji je bilo 34 zlorab uradnega položaja, 3 dejanja nevestnega dela v službi, 8 ponaredb uradnih listin, 15 primerov jemanja podkupnine, 34 primerov dajanja podkupnine, 7 dejanj grdega ravnanja z zlorabo uradnega položaja ter 1 drugo kaznivo dejanje zoper uradno dolžnost in javna pooblastila. Vsa dejanja so bila raziskana.

Uprave za notranje zadeve so obravnavale naslednje število teh dejanj: Ljubljana-mesto 7, Maribor 39, Celje 7, Ljubljana-okolica 5, Kranj 6, Koper 1, Murska Sobota 6, Novo mesto 2, Nova Gorica 13, Krško 5, Slovenj Gradec 6 in Trbovlje 1.

3. Kazniva dejanja zoper samoupravljanje (VIII. poglavje KZ SRS)

V Sloveniji je bilo zabeleženih 19 kaznivih dejanj zoper samoupravljanje ali 3 več kot leta 1984. Med njimi prevladujejo zlorabe samoupravljanja (20), slede kršitve samoupravljanja (6) in kršitve pravic do samoupravljanja (2) ter 1 drugo kaznivo dejanje zoper samoupravljanje. Vsa dejanja so bila z znanim osumljencem.

Posamezne uprave so zabeležile naslednje število kaznivih dejanj iz VIII. poglavja KZ SRS: Nova Gorica 3, Slovenj Gradec 2, Celje 5, Koper 1, Maribor 1 in Ljubljana-mesto 2, Postojna 1, Kranj 3, Murska Sobota in Novo mesto 1.

4. Kazniva dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost (IX. poglavje KZ SRS)

Organi za notranje zadeve so odkrili 18 kaznivih dejanj zoper delovno razmerje in socialno varnost ali 19 manj kot leto prej. Nosilci teh nepravilnosti in zlorab so praviloma zasebni obrtniki gradbene stroke iz drugih republik.

Na območju posameznih uprav za notranje zadeve je bilo obravnavano naslednje število kaznivih dejanj: Ljubljana-mesto 1, Koper 1, Nova Gorica 5, Krško 4, Celje 6, Maribor 2 in Trbovlje 3.

5. Kazniva dejanja zoper gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga (XVIII. poglavje KZ SFRJ)

V Sloveniji je bilo obravnavanih 182 kaznivih dejanj zoper gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga ali 42,1 % manj kot leto prej. Zabeleženih je bilo 7 primerov neupravičenega posredovanja ali zastopanja v zunanjetrgovinskem poslovanju, 21 dejanj kupčevanja z zlatim denarjem ali tujo valuto, 19 primerov ponarejanja denarja, 15 dejanj ponarejanja vrednotnic, 114 primerov izdaje nekritega čeka in 6 drugih kaznivih dejanj iz XVIII. poglavja KZ SFRJ. Organi za notranje zadeve so raziskali 174 kaznivih dejanj ali 95,6 %. Neuspešni so bili le v 8 primerih.

Delavci organov za notranje zadeve so na območju posameznih uprav obravnavali naslednje število kaznivih dejanj iz tega poglavja: Celje 172, Maribor 15, Ljubljana-mesto 24, Kranj 24, Ljubljana-okolica 6, Murska Sobota 9, Trbovlje 5, Krško 6, Koper 1, Slovenj Gradec 6, Postojna 3, Nova Gorica 4 in Novo mesto 7.

6. Kazniva dejanja uradnih oseb v zveznih organih zoper uradno dolžnost (XIX. poglavje KZ SFRJ)

Leta 1985 je bilo odkritih 10 kaznivih dejanj iz XIX. poglavja KZ SFRJ ali 1 več kot leto prej. Obravnavane so bile osebe, zaposlene v

zveznih upravnih organih v SR Sloveniji. Odkritih je bilo 5 zlorab položaja, 1 nezakonito posredovanje, 1 jemanje podkupnine, 1 nevestno delo in 2 ponaredbi uradne listine. Vsa dejanja so bila raziskana, obravnavana pa so bila na območju 6 uprav za notranje zadeve in sicer: Kranj (7), Nova Gorica (1) in Novo mesto (2).

V. POLITIČNA KRIMINALITETA

Organi za notranje zadeve so v minulem letu zabeležili 38 (37) kaznivih dejanj s političnim obeležjem ali eno dejanje več kot leto prej. Osumljeni je bil odkrit v 31 primerih ali 81,6 % (leto prej v 83,8 %), neraziskanih pa je ostalo 7 kaznivih dejanj, ki so jih delavci milice obravnavali v preteklem letu. V letu 1985 je bilo storjenih 28 kaznivih dejanj, 8 v 1984 in 1 v 1982. Delež politične kriminalnosti v strukturi celotne kriminalitete je zanemarljiv (0,1 %). Med dejanji politične kriminalnosti (preglednica 7) prevladujejo inkriminirane žalitve SFRJ (44,7 %), dejanja zbujanja narodnostne, rasne ali verske nestrpnosti (26,3 %) ter kazniva dejanja sovražne propagande (10,5 %), s katerimi so storilci napadali in žalili bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, družbenopolitično ureditev SFRJ ter njene predstavnike in Zvezo komunistov.

Preglednica 7: Kazniva dejanja s političnim obeležjem v letih 1984/85

Vrsta kaznivega dejanja	1984		1985	
	število	%	število	%
— žalitev SFRJ	14	37,8	17	44,7
— širjenje lažnih vesti	2	5,4	1	2,6
— zbujanje nar. ali ver. nestrpnosti	10	27,0	10	26,3
— sovražna propaganda	6	16,2	4	10,5
— sramot. SRS ali drug. soc. republike ali AP	1	2,7	2	5,3
— sramotitev narod. Jugoslavije	—	—	3	7,9
— vojno hudodel. zoper civil. preb.	—	—	1	2,6
— zloraba vere in cerkve	1	2,7	—	—
— terorizem	1	2,7	—	—
— sabotaza	2	5,4	—	—
SKUPAJ	37	100	38	100

VI. RAZISKOVANJE KAZNIVIH DEJANJ

Od skupnega števila 42 776 kaznivih dejanj, kolikor so jih obravnavali miličniki in kriminalisti v letu 1985, so bili storilci 30 416 kaznivih dejanj neznani, ko se je zvedelo za kaznivo dejanje. To pomeni, da je bilo 12 360 storilcev

Preglednica 8: Skupno število in število neraziskanih kaznivih dejanj v letu 1985 po KZ SRS in SFRJ

Kazniva dejanja zoper	Število	Število neraz. kaz. dejanj
1	2	3
— temel. soc. sam. družb. ured. in var. SFRJ	14	4
— ugled SFRJ, tuje drž. in medn. organiz.	17	2
— gospodar. in enot. jugosl. trga	182	8
— urad. oseb v zvez. org.	10	—
— oborožene sile	2	—
— druge družb. vredn.	215	2
SKUPAJ KZ SFRJ	441	16
— življenje in telo	1 681	24
— svobošč. in pravic. čl.	356	18
— samoupravljanje	19	—
— del. razm. in soc. var.	18	—
— zakons. zvezo, družino in mladino	168	—
— spoln. nedotak. in mor.	289	25
— čast in dobro ime	50	—
— človekovo zdravje	10	—
— uprav. družb. sreds. in narav. bogastva	2 097	128
— druž. in zas. premož.	35 297	18 575
— pravni promet	653	23
— urad. dolž. in jav. poob.	102	—
— pravosodje	241	—
— javni red in mir	718	10
— spl. var. ljudi in prem.	450	18
— varn. javn. prometa	66	2
SKUPAJ KZ SRS	42 215	18 823
SKUPAJ KD po KZ SRS in AP	61	—
DRUGI ZAKONI	59	—
SKUPAJ	42 776	18 839

kaznivih dejanj znanih v trenutku, ko so organi za notranje zadeve prejeli naznanilo o kaznivem dejanju, to je 28,9% vseh kaznivih dejanj v preteklem letu. Miličniki in kriminalisti so vso pozornost namenili raziskovanju 30 416 kaznivim dejanjem (71,1%), pri katerih ob zaznavi osumljeni ni bil znan. V preglednici 8 je prikazano skupno število in število neraziskanih kaznivih dejanj po posameznih skupinah.

Od 30 416 kaznivih dejanj je organom za notranje zadeve uspelo odkriti storilce 11 577 kaznivih dejanj, v 18 839 primerih pa je storilec še vedno neznan. Skupno je bilo raziskano 23 937 kaznivih dejanj ali 55,96% celotne kriminalitete.

Organi za notranje zadeve lani niso uspeli odkriti storilca 18 839 kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje, 128 dejanj zoper upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva, 23 dejanj zoper pravni promet, itd. Slabšo raziskanost beležimo predvsem pri kaznivih dejanjih tatvine kolesa in motornega kolesa, roparske tatvine, poškodovanja tuje stvari, igre na srečo, medtem ko je večina hujših kaznivih dejanj zoper življenje in telo ter splošno varnost ljudi in premoženja uspešno raziskana.

VII. PODATKI O OSUMLJENICIH

Organi za notranje zadeve so obravnavali v letu 1985 29 601 osebo, ki so bile osumljene, da so storile kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti. Osumljencev je bilo 3068 manj kot leto prej ali 10%. Med osumljenimi je bilo obravnavanih 19 970 oseb v starosti nad 21 let, 4696 osumljencev je bilo starih od 18—21 let, 4935 pa je bilo mladoletnikov. Preglednica 9 razčlenjuje število obravnavanih osumljencev po posameznih skupinah kaznivih dejanj in starostni strukturi.

Med 18 829 različnimi osumljenci je bilo 3454 že kaznovanih in to 2058 enkrat, 911 dvakrat in 485 večkrat. 784 osumljencev je bilo predkaznovanih za enako kaznivo dejanje, od tega 654 enkrat, 111 dvakrat in 19 večkrat. Povratniki so v 432 primerih storili kaznivo dejanje zoper življenje in telo, v 391 primerih kaznivo dejanje zoper upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva, v 1991 primerih zoper družbeno oz. zasebno premoženje ter v 157 primerih zoper

javni red in mir, itd. Večkratni povratniki za isto kaznivo dejanje pa so obravnavani predvsem med storilci kaznivega dejanja tatvine (451), velike tatvine (59), lahke telesne poškodbe (69), poškodovanja tuje stvari (47), odvzema motornega vozila (29), goljufije (22), itd.

Uprave za notranje zadeve so obravnavale naslednje število osumljencev: Ljubljana-mesto 6710, Maribor 5164, Celje 3740, Kranj 2417, Ljubljana-okolica 2131, Novo mesto 1763, Murska Sobota 1744, Koper 1398, Nova Gorica 1348, Krško 1096, Postojna 788, Trbovlje 759 in Slovenj Gradec 766.

VIII. KRIMINALITETA MLADOLETNIKOV

V letu 1985 so organi za notranje zadeve obravnavali 4935 mladoletnikov, ki so bili osumljeni storitve 3751 kaznivih dejanj. Število kaznivih dejanj mladoletnikov se je v primerjavi z letom prej lani zmanjšalo za 12%. Zmanjšanje je predvsem posledica selektivnejšega ukrepanja organov za notranje zadeve zaradi uskladitve kazenske zakonodaje ob spremenjeni vrednosti dinarja. Visoko zmanjšanje zato beležimo predvsem pri najštevilnejših kaznivih dejanjih mladoletnikov, to je pri velikih tatvinah (— 11%) in tatvinah (— 3%), naraščajo pa hujša kazniva dejanja zoper življenje in telo, spolno nedotakljivost in moralo ter nasilništvo, ki utemeljeno širi med občani občutek ogroženosti pred delom mladoletnih nasilnežev.

V preglednici 10 navajamo podatke o številu kaznivih dejanj mladoletnikov ter njihovem deležu po posameznih poglavjih kazenskega zakona SR Slovenije in SFRJ.

V notranji strukturi mladoletniške kriminalitete prevladujejo kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje (91,2%), sledijo kazniva dejanja zoper življenje in telo (1,7%), dejanja zoper javni red in mir (1,5%), zoper spolno nedotakljivost in moralo (1,1%), itd.

Med posameznimi kaznivimi dejanji so mladoletniki lani storili 1903 (2062) tatvine, 799 (1102) velikih tatvin, 213 (209) odvzemov motornega vozila, 321 (324) poškodovanj tuje stvari, 14 (13) ropov, itd. Med posameznimi kaznivimi dejanji so številnejše tatvine v trgovinah, predvsem v veleblagovnicah in samopostrežnih trgovinah. Mladoletniki pri tem izkoriščajo svojo starost,

Preglednica 9: Število osumljencev po posameznih poglavjih kazenskih zakonov leta 1985

Kazniva dejanja zoper	Število osumlj.	STAROST		
		14—18	18—21	nad 21
1	2	3	4	5
— temel. soc. sam. dr. ured. in var. SFRJ	12	3	—	9
— ugl. SFRJ, tuj. drž. in medn. organizacije	15	2	—	13
— gos. in enot. jug. trg.	185	—	16	169
— ur. os. v zvez. organ.	14	—	—	14
— dr. družb. vrednote	489	68	127	294
— oborožene sile	1	—	—	1
SKUPAJ KZ SFRJ	718	73	143	502
— življenje in telo	1 845	60	183	1 602
— svob. in prav. človeka	399	29	69	301
— samoupravljanje	24	—	—	24
— del. razm. in soc. varn.	20	—	—	20
— zak. zvezo, druž. in mlad.	177	—	3	174
— spol. nedot. in moralo	301	51	55	195
— čast in dobro ime	56	4	6	46
— človekovo zdravje	13	—	2	11
— uprav. družb. sred. in narav. bogastva	2 353	24	104	2 225
— družb. in zas. prem.	20 905	4 471	3 787	12 647
— pravni promet	679	43	95	541
— urad dolž. in jav. poob.	119	—	3	116
— pravosodje	246	14	26	206
— javni red in mir	935	141	177	617
— sploš. var. ljud. in prem.	570	16	21	533
— varn. javn. prometa	99	8	17	74
SKUPAJ KZ SRS	28 741	4 861	4 548	19 339
SKUPAJ KD po KZ SRS in SAP	66	—	4	62
DRUGI ZAKONI	76	1	1	74
SKUPAJ	29 601	4 935	4 696	19 970

znanstva, nesamozaščitno obnašanje občanov in gostoljubnost posameznikov. Pogoste so tudi tatvine delov motornih vozil, tatvine vozil in koles. Med odtujenimi predmeti prevladujejo oblačila, perilo, obutev, usnjeni izdelki, denar, živila, sloščice, alkohol, tobačni izdelki, tehnični predmeti in ure.

Lani so mladoletniki storili 64 kaznivih dejanj (85) zoper življenje in telo, od tega 3 (1) umore, 1 (0) povzročitev smrti zaradi malomarnosti, 3 (3) posebno hude, 12 (16) hudih in 30 (30) lahkih telesnih poškodb, itd.

Nasilništvo postaja vse pogostejša oblika reševanja sporov, v katerih so udeleženi mladoletniki. Lani je npr. 17-letni dijak s sekiro umoril 65-letno sorodnico ter posamezne dele trupla skrnil na smetišču, medtem ko je v Kranju 16-letni mladoletnik v prepiru prav tako s sekiro ubil brata.

Mladoletniki so storili tudi 43 (54) kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost in moralo. Skrbi porast števila posilstev (od 7 na 15) ter spolnih napadov na osebe, mlajše od 14 let (od 15 na 19). V porastu so tudi kazniva dejanja

Preglednica 10: Kazniva dejanja mladoletnikov leta 1985

Kazniva dejanja zoper	Število	
	vsa	mladol.
— temel. soc. sam. druž. ured. in varn. SFRJ	14	2
— ugled. SFRJ, tuje drž. in medn. organizacije	17	1
— gospod. in enot. jug. trga	182	—
— druge družb. vrednote	215	44
SKUPAJ KZ SFRJ	441	47
— življenje in telo	1 681	64
— svob. in prav. človeka	356	18
— samoupravljanje	19	—
— zak. zvezo, druž. in mlad.	168	—
— spol. nedot. in moralo	289	43
— čast in dobro ime	50	3
— uprav. druž. sred. in narav. bogastva	2 097	23
— druž. in zas. premož.	35 297	3422
— pravni promet	653	42
— urad. dolž. in jav. poob.	102	—
— pravosodje	241	14
— javni red in mir	718	57
— sploš. varn. ljudi in prem.	450	13
— varn. javn. prometa	66	4
SKUPAJ KZ SRS	42 215	3703
SKUPAJ KD po KZ SRS in SAP	61	—
DRUGI ZAKONI	59	1
SKUPAJ	42 776	3751

zoper javni red in mir (od 51 na 57). Večji porast beležimo predvsem pri kaznivem dejanju nasilniškega obnašanja (od 12 na 41).

IX. NAMESTO ZAKLJUČKA

Negativni statistični trendi kriminalitete v SR Sloveniji, ki smo jih ugotavljali v letu 1983, so se v zadnjih dveh letih umirili predvsem pri nekaterih kaznivih dejanjih zoper družbeno in zasebno premoženje, ki po svojem številu pomembneje vplivajo na notranjo strukturo kriminalitete. Kljub uskladitvi posameznih določb kazenske zakonodaje z realno vrednostjo dinarja, pa visoka inflacija znova zamegljuje realnejšo oceno gibanj na področju kriminalitete.

Ob ugodnih statističnih pokazateljih pa skrbi naraščanje nekaterih drznejših in družbeno nevarnejših oblik kaznivih dejanj, kot npr.: kazniva dejanja z nasiljem, vlomi v stanovanja, organizirano vodenje ljudi čez državno mejo, ropi na škodo družbenega premoženja, tatvine umetniških eksponatov večjih vrednosti, trgovina z mladoletnimi Romi, nasilništvo mladoletnikov in otrok, nevestno gospodarjenje, poverbe, zlorabe uradnega položaja, sprejemanje ali dajanje podkupnine, ipd. Če pri tem upoštevamo ugotovitve preventivnega nadzora, da sta družbeno in zasebno premoženje slabo varovana, da nosilci samozaščitnih aktivnosti niso dovolj učinkoviti pri preprečevanju in odkrivanju nezakovitosti in da beležimo večje število kaznivih dejanj z obeležjem profesionalnosti, razmere na področju kriminalitete terjajo širšo družbeno pozornost vseh družbenih dejavnikov.

UDC 343.3/.7:312.7(497.12)»1985«

Crime in Slovenia in 1985

Guček Bojan, Republic Secretariat for Internal Affairs, Ljubljana

The law enforcement agencies registered 42,776 criminal offences in Slovenia in 1985 which is 5 per cent less than in the previous year. 29,601 persons (or 10 per cent less than in 1984) were reported to public prosecutor's office on the grounds of probable cause. The social community and individuals suffered damages caused by crime totalling 3.5 billion dinars or 108.4 per cent more than in the pre-

vicious year. Material loss increased to the detriment of social property by 133.7 per cent while damages to private property increased by 187.1 per cent, compared to the previous year.

Law enforcement agencies did not succeed to solve 44.0 per cent of criminal offences. Success of detecting criminal offences has diminished in comparison with the previous year by 1.7 per cent.